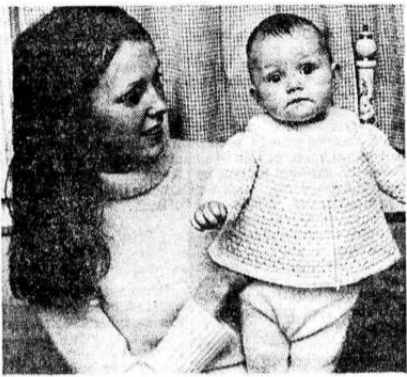

Byen legges i dvale av vulkanaske

Margret Klara Johannesdóttir bor nå sammen med sin datter Selma, moren og søsteren i Reykjavík.

Vestmannaeyjar er idag nærmest en utdødd by. Bare redningsmannskapets utrettelige arbeide for å lede lavaen fra vulkanen Helgafell bort fra havneinnløpet ved hjelp av brannsprøyter — og den hvite røken fra fiskemelfabrikken — vidner om liv. Om en ulik kamp, mennesket mot naturkreftene. Husmøner, piper og topper av telegrafstolper stikker opp som fremmedlegemer i landskapet hvor askelaget enkelte steder er syv-åtte meter tykt. Og asken legger stadig større deler av byen i dvale. Naturkatastrofen rammet de 5 000 innbyggere forskjellig den mørke januarnatten da byen lå opplyst av rødgjødende lava. Men idag har de ett felles: Håpet om en gang å få vende tilbake til sine hjem.

Syv uker er gått siden gamle og unge, menn og kvinner måtte rømme sine boliger i Vestmannaeyjar da vulkanen Helgafell på Helmaeyj åpnet seg natten til 23. januar, og rødgjødende lava strømmet mot byen. Viktigste næringsgrunnlag for byen er fiske, og fiskerne var vant til å slåss mot naturkreftene på de værharde fiskebankene sydvest for Island. Men vulkanens krefter ble for voldsomme, også for dem. Innbyggerne måtte vekk, for å redde seg.

Heldigvis lå hele fiskeflåten i havn denne natten, og de trauste fiskerne stuet ombord kjente og ukjente for de rundet de oppbyggede moloer som skjermte havnen mot havets krefter.

Syv uker senere har fiskere, sammen med redningsmannskaper fra sivilforsvaret i Island tatt opp en ulik kamp mot kreftene fra Jordens indre. Med tynne brannslanger sprøyter de dag og natt kjølende sjøvann på lavaen som siger frem mot havneinnløpet. De prøver å bygge opp en kombinert aske- og lavavoll for å

Vestmannaeyjar ikke oppgitt

Av Ivar Granaasen

lede strømmen av lava vekk fra den livsviktige havnen.

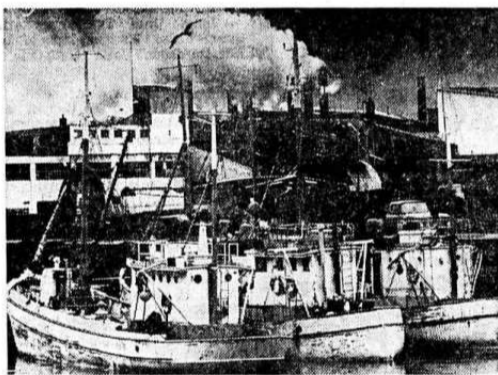
Retten nok har innbyggerne — uansett hvor de har funnet seg midlertidig husrom — fortsatt en sterk tro på at de en gang skal kunne flytte tilbake til sine tidligere hjem i Vestmannaeyjar. Men dette er først og fremst betinget av at havnebassenget kan holdes åpent slik at fiskebåtene kan gå ut og inn.

Ingen vet hvor lenge vulkanen vil være aktiv. Det kan være en eller to måneder til, kanskje et år, kanskje to. Hittil ser det ut til at kjoleteorien er lyktes, det skal være første gang noen har prøvet denne metode mot gjødende lava. Det var geologen Thorleifur Einarsson som først fremla ideen,

og det er ingen hemmelighet at mange småflirte bak hans rygg. Idag har «fliret» stivnet, og likeså lavavollen som skjærer havneinnløpet, men hverken Einarsson eller hans ivrigste tilhengere sier at de har mestret naturkreftene. Suksessen er en kombinasjon av flere tilfeldigheter, blant annet at vulkanens aktivitet har vært noe avtagende.

Men aktiviteten virker fortsatt stor for en som ikke er vant til slikt. Plutselig sender vulkanen med bulder og brak lava opp fra 35 kilometers dybde, ifølge ekspertene. Så kommer kullsort røk velvende opp, uten lyd, fra gapet av Helgafell. I neste øyeblikk bombarderer røken enorme områder med gjødende klumper av lava,

Det er levert store loddefangster til fiskemelfabrikken de siste dager.

Foto: Rolf M. Aagaard

for så å sende et veritabelt aske-regn nedover byen når vinden har den retning.

Landskapet er fullstendig forandret på syv uker. Der det før var sjo, er det nå enkelte steder landfaste utuger. Man kan gå flere hundre meter utover, men bør være rask til fots. Du skal ikke stå mange sekundene før det lukter svidd av fotteyot, og plutselig kan flammer slikke opp og brenne hull i buksebena.

150 hus i byen er fullstendig ødelagt. De fleste er antent av gjødende lava og brent ned, andre har knekket sammen under tyngden av metertykk aske. Redningsmannskapenes viktigste oppgave er nå å rydde vekk aske fra tru-

ede hus for å redde så mange boliger som mulig. For alle sier at folk skal bo her igjen. Når kan ingen si.

Det er nesten ufattelig at innbyggerne klarer å holde motet oppe, og fortsatt tro at det vil bli mulig å flytte tilbake.

Godt naboskap ble vist katastrofenatten i januar. Fellesskapet er enda sterkere idag. Nå står handelsmannen, og kunden som kanskje ikke rakk å betale sin månedsgjeld for han måtte rømme byen, side ved side for å redde huset til en gammel fisker. Han orker ikke å ta turen ut.

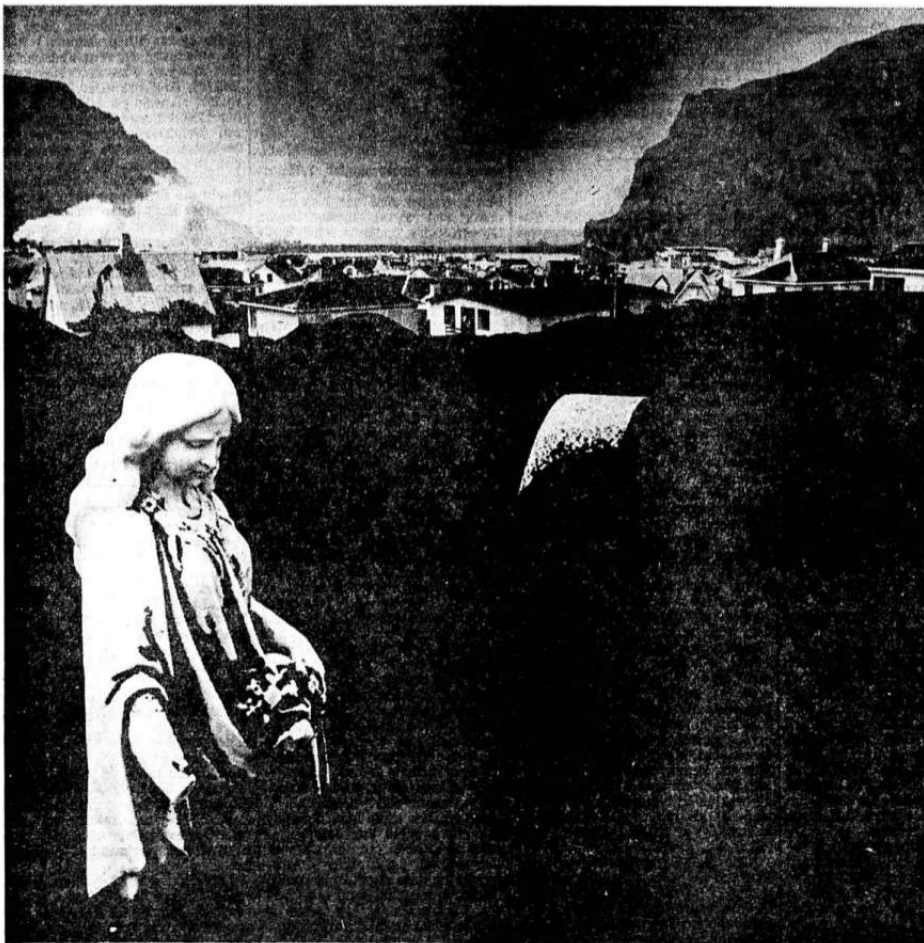
Ingen spør hvem som eier huset, alle tar et tak hvor det er nødvendig. Det snakkes minst

Hver gang fiskeren Ragnar Sigurdsson er i havn legger han turen oppom hjemmet i Buastadbrytt 9, og hver gang er stadig mer av huset blitt begravet i aske. Likene er Ragnar Sigurdsson blant de som er heldigst stillet, for han kan tross alt fortsette sitt fiske som tidligere. Men han kommer ikke så ofte hjem til den seks måneder lille datteren Selma og fru Margret.

mulig, og når det er nødvendig, kommer helst lavmælte enstavel-sesord.

Når 20 mann som ligger i en skolestue, hører ordet gass, tar de soveposen og drar høyere opp i byen og prøver å få sove videre. En farlig gass er naturens siste utfordring. Hittil er tre-fire av hjelpemannskapet blitt alvorlig forgiftet. Men heller ikke det stopper isendingene. De vil fortsette den ulike kampen mot naturen.

Det eneste lyspunkt i katastrofen, som vil trekke tusener av skuelystne turister til Helmaeyj til sommeren, er at den hittil ikke har kostet menneskelig selv om de materielle tap er enorme.

Kirkegården er fullstendig dekket av den kullsorte asken, bare kirkegårdsportalen og skulpturen minner om tiden for katastrofenatten 23. januar. Den lavest-liggende del av byen er ikke dekket av aske, men her er gassfaren stor.

Det er langt fra ufarlig å delta i redningsarbeidet i Vestmannaeyjar, men det mangler ikke frivillige. Disse to er i ferd med å reparere vannledningen til byen opp på en lavarygg. Sivilforsvaret i Island fører streng kontroll med alle som drar frem og tilbake mellom Reykjavik og Vestmannaeyjar.